Horia SAVU

Universitatea „Lucian Blaga“ din Sibiu, Facultatea de Ştiinţe Politice, Relaţii Internaţionale şi Studii Europene
“Lucian Blaga“ University from Sibiu, Faculty for Political Sciences, International Relations and European Studies

Poziţia României în noul context al Uniunii Europene

Romania's position in the new context of the E.U.

After the european integration of Romania and Bulgaria starting with 2007 the importance of the European neighborhood policy and the European common security policy is growing much more for both countries. In the Romanian case it is very important to have better relations with its eastern neighbors, Moldavia and Ucraine. Not further than less the consolidation of the European frontiers with those 2 countries need to grow, because certain threats like drug traffic, human being traffic or weapon trafiic growed very much in the last decade. Romania accepted its role inside the European Union, but it needs to consolidate its attitude in this matter and it has to make more efforts to eradicate the problem of coruption inside the system and to fight in a more efficient way against all the problems listed below.

Keywords: Romania, European Union, security strategy, political and military crisis, European neighborhood policy

Institution's address: Calea Dumbrăvii, nr.34, Sibiu, 550025, România, tel: +40-(269) 42.21.69, fax: +40-(269) 42.21.69, e-mail: *sprise@ulbsibiu.ro*, web: http://sprise.ulbsibiu.ro

Personal e-mail: *horiasavu@yahoo.com*

Aderată la 1 ianuarie 2007, alături de Bulgaria, la structurile Uniunii Europene şi făcând parte din asa-numita mare „familie europeană“, România, prin prisma poziţiei sale geopolitice şi geostrategice, capătă noi valenţe odată cu consfinţirea aderării sale. Devine pentru Uniunea Europeană nu numai un instrument important de natură politică prin desfacerea liberă a mărfurilor de provenienţă comunitară, desfiinţarea barierelor vamale etc. ci şi un factor de decizie şi acţiune politico-militar şi de securitate de primă importanţă. Teme actuale ale securităţii globale şi europene precum conflictele regionale din Zona Extinsă a Mării Negre sau Balcanii de Vest, proliferarea armelor de distrugere în masă, traficul de carne vie şi de narcotice, Politica Europeană de Securitate şi Apărare (PESA), Politica Europeană de Vecinătate (PESV) sunt de actualitate pentru România şi devin de primă mână odată cu aderarea ţării la structurile europene.

Prezentul studiu îşi propune să aducă o contribuţie la o mai bună cunoaştere a acestor fenomene, a rolului exact pe care România îl îndeplineşte în cadrul politicilor sus-amintite în cadrul UE, prezintă posibilităţi de îmbunătăţire a acestui tip de strategie şi arată gradul de dezvoltare şi implicare a autorităţilor române în politicile Uniunii Europene. De asemenea, ne mai propunem să analizăm situaţia României odată cu aderarea ţării la Uniunii Europeană în contextul global anterior oferit de atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001, a conflictelor din Afganistan şi Irak ca parte a aşa-numitului război împotriva terorismului, precum şi rolul României ca ţară membră a NATO, partener al SUA în teatrele sale de acţiuni şi poziţia României faţă de politica de distanţare dintre blocul american şi cel european. Sugestivă ni s-a părut şi realizarea unei analize în ceea ce priveşte poziţia României în ceea ce unii specialişti denumesc ca fiind „flancul sud-estic al NATO-UE“, încercând astfel să oferim unele explicaţii în ceea ce priveşte rolul şi locul României în actualul context politico-militar al Uniunii Europene.

Aderarea României la Uniunea Europeană a produs implicit şi o mutare a frontierei estice a U.E.. Republica Moldova a devenit noul vecin al Uniunii Europene, Ucraina asigurându-şi această calitate odată cu valul de aderare din 2004[1]. Odată cu vecinătatea Republicii Moldova, problema conflictului îngheţat din Transnistria a devenit un punct important pe agenda de securitate a Uniunii Europene, organizaţia învecinându-se practic cu acest conflict, iar, pe termen nedeterminat, o posibilă aderare a Ucrainei şi a Republicii Moldova la structurile euroatlantice ar face practic ca acest conflict să devină o parte a UE[2]. Preocuparea în acest sens a fost vizibilă şi cu ocazia vizitei Înaltului Comisar European pentru Apărare şi Securitate Javier Solana în 2003 la

Chişinău, când soluţionarea conflictului din Transnistria şi implementarea unor măsuri de rezolvare a conflictului au fost o parte din temele aflate pe agenda discuţiilor[3].

O altă abordare privitoare la graniţele Uniunii Europene şi la vecinătatea acesteia şi, implicit, a României o constituie problematica Mării Negre. Acestei zone de securitate îi este dată o importanţă tot mai mare în cercetările legate de securitatea în sud-estul Europei şi în problematica vecinătăţii cu Federaţia Rusă. Problematica Mării Negre este în general mai puţin pusă în discuţie de către forurile europene, această problemă fiind mai degrabă o preocupare a Organizaţiei Nord Atlantice şi, implicit, a SUA. Motivul acestei preocupări a SUA este simplu de intuit: printr-un control al Mării Negre, Federaţia Rusă ar putea să îşi asigure un avantaj strategic în faţa Statelor Unite prin prisma unui control asupra Orientului Apropiat şi Mijlociu, asigurându-şi astfel traseele energetice către Europa şi posibil chiar către Orient. Uniunea Europeană, şi implicit România, are o relaţie de dependenţă faţă de Federaţia Rusă, ultimele evenimente legate de aşa-numita „criză a gazului“ fiind concludente în cadrul relaţiilor bilaterale UE-Federaţia Rusă. Astfel, implicarea Uniunii Europene în problemele majore ale Zonei Extinse a Mării Negre se rezumă la cooperarea pentru găsirea unor soluţii în aplanarea şi rezolvarea conflictelor îngheţate, precum cel din Transnistria sau cele din Caucaz, precum şi la combaterea şi lupta împotriva traficului de fiinţe umane, de narcotice şi arme, care sunt teme comune ale agendei UE-Federaţia Rusă[4].

Lipsa cooperării dintre Statele Unite şi Uniunea Europeană face ca la ora actuală UE să fie nevoită a căuta noi parteneri economici, iar dependenţa rusească îi oferă motive în plus în a se orienta spre Federaţia Rusă în calitate de partener. Ruptura produsă între Statele Unite, pe de o parte, şi Franţa şi Germania pe de altă parte, reprezentând practic motorul Uniunii Europene, odată cu începerea conflictului irakian în primăvara anului 2003 au făcut ca tensiunile dintre cele două tabere să fie ireversibile, fără ca la ora actuală să se fi ajuns la un consens.

În calitate de ţară aderată la Uniunea Europeană, România sprijină deciziile Consiliului European de la Helsinki care au stabilit elementele esenţiale pentru înfăptuirea Politicii Europene de Securitate şi Apărare. În acelaşi timp însă este evident că dezvoltarea acestei politici este de natură să consolideze capabilităţile Uniunii Europene în ceea ce priveşte managementul crizelor. Astfel, după cum aminteam deja, România are oportunitatea de a participa în cadrul P.E.S.A. încă de la lansarea sa şi de a contribui la asigurarea stabilităţii şi securităţii în spaşiul european şi subregional, prin includerea României într-un proces complex de prevenire şi gestionare a crizelor şi conflictelor.

Având în vedere elementele cheie pe care implementarea obiectivelor stabilite la Helsinki le impune, se consideră din partea României a fi necesară cooperarea europeană în domeniul industriei de apărare, această cooperare având un rol central în cadrul P.E.S.A.. Pentru a exprima disponibilitatea sa de a participa la o viitoare structură europeană de apărare tara noastră şi-a propus să realizeze o contribuţie importantă la instituirea unei Forţe de Reacţie Rapidă a UE. Contribuţia României presupune oferirea unei capacităţi necesare pentru realizarea securităţii şi stabilităţii în perspectiva creşterii rolului Uniunii Europene în zone precum Bosnia-Herţegovina sau Kosovo.

Implicarea României în politica de securitate a Uniunii Europene este strâns legată de participarea acesteia în cadrul organizaţiilor de securitate din Europa. În acest sens, Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa (O.S.C.E.) are un rol cheie în medierea şi rezolvarea unor conflicte regionale precum cele din Transnistria sau din Kosovo. Evoluţia situaţiei din majoritatea statelor din Europa de Sud-Est a fost marcată, odată cu prăbuşirea Blocului Sovietic, de schimbări politice majore, de tranziţia de la economia centralizată la una de piaţă, precum şi de o deschidere tot mai largă a frontierelor prin prisma inevitabilă a unui proces continuu de globalizare. Desigur că rolul României în cadrul asigurării securităţii Uniunii Europene este strâns legată de raportul de cooperare dintre structura europeană şi NATO. Competiţia dintre puteri în spaţiul euroatlantic pentru redistribuirea rolurilor de securitate cu reale pretenţii, adâncimea integrării în Uniunea Europeană, eforturile Federaţiei Ruse de a-şi menţine statutul de actor regional şi mare putere mondială constituie elemente ce influenţează puternic configuraţia geopolitică actuală a României şi, implicit, noua poziţie pe care Uniunea Europeană va fi nevoită să şi-o asume[5].

Securitatea se bazează atât pe elemente de stabilitate politică, cât şi pe elemente de natură militară, aceste două condiţionări fiind complementare. Un sistem mobil de securitate europeană va fi edificat doar în momentul în care vor fi eficiente două elemente cheie: politica de securitate, bazată pe cooperare, specifică OSCE şi renunţarea la orice metode prin care să fie impusă stabilitatea prin mijloace de confruntare. Scopul OSCE este de a impune promovarea cooperării în vederea prevenirii conflictelor în sfera politică şi de a reduce pericolul confruntării armate. Organizaţia urmăreşte a evita escaladarea potenţialelor conflicte, punând accent pe promovarea deschiderii şi a transparenţei. Apărarea şi securitatea colectivă pe de o parte, şi securitatea bazată pe cooperare, pe de altă parte, sunt instrumente fundamental diferite, dar în acelaşi timp complementare în cadrul politicii de securitate europene. Aplicarea principiului ierarhic în organizarea securităţii europene presupune luarea în calcul a existenţei unui sistem mondial de securitate. În acest sens, UE, OSCE, NATO şi ONU sunt singurele instituţii care pot susţine politica de securitate la nivel

mondial. Necesitatea unei corelări, a edificării şi optimizării cooperării între diferitele instituţii de securitate la nivel mondial devine mai evidentă decât oricând. Evoluţiile în cadrul Uniunii Europene, competiţia dintre Uniunea Europeană şi Organizaţia Nord Atlantică, evaluarea securităţii de pe poziţii ideologice, şi nu neapărat strategice, lipsa unei diviziuni a muncii între statele participante la asigurarea securităţii reprezintă principalele probleme care stau în calea edificării unui sistem unitar şi eficient în domeniul securităţii europene. Realizarea securităţii europene constituie un proces practic ireversibil al cărui cadru instituţional va fi construit prin dezvoltarea unei relaţii strânse între NATO şi Uniunea Europeană, pe măsură ce procesul de constituire a unei politici comune de securitate şi apărare se va dezvolta[6].

Pe lângă OSCE, o serie de alte instituţii şi organizaţii europene de securitate asigură liniştea şi stabilitatea la frontierele Uniunii Europene. România este membră în cadrul Iniţiativei Central-Europene, în cadrul Iniţiativei de Cooperare Sud-Est Europeană, membră a Centrului Regional pentru Combaterea Criminalităţii Transfrontaliere în cadrul Forţei Multinaţionale de Pace în Sud-Estul Europei, cât şi membră a Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est.

Devenind o tendinţă importantă în dezvoltarea europeană, formele sub-regionale de cooperare sunt suficient de variate la ora actuală şi se referă la cooperarea care începe la nivelurile inferioare ce implică autorităţile locale, grupuri sociale etc. şi care pe parcurs se întind spre autorităţile din mediul politic, având rolul de a urmări consolidarea securităţii colective.

În ultimii ani, în zona Balcanilor se desfăşoară acţiuni concertate care au menirea de a normaliza situaţia în zonă şi de a întări stabilitatea sa. România este un membru activ în cadrul forţelor pacificatoare din Balcani, participând cu resurse umane şi materiale la pacificarea Balcanilor de Vest. În conformitate cu Strategia de Securitate a Uniunii Europene, România depune un efort activ în aducerea în cadrul orgaizaţiei europene a tuturor ţărilor din spaţiul balcanic. În acelaşi timp însă, este nevoie ca toate ţările sud-est europene în cooperare cu organizaţiile de specialitate din Europa să-şi intensifice acţiunile în vederea combaterii terorismului, a criminalităţii transfrontaliere şi a altor fenomene ilegale care afectează tot mai mult dezvoltarea socio-economică a întregului continent european. Sprijinirea acestor demersuri este un punct cheie al României în conformitate cu poziţia deţinută de ţara noastră în cadrul Uniunii Europene. România are un rol important în zona Balcanilor datorită unei relaţii tradiţional bune pe care o are cu statele din zonă şi este de natură să asigure succesul unor iniţiative pe plan politico-diplomatic, ce vizează întărirea păcii şi securităţii în Balcani.

Lărgirea Uniunii Europene a determinat transformări esenţiale în compoziţia organizaţiei, dar şi în dinamica de securitate europeană. În prezent, Uniunea Europeană, alături de NATO, ocupă o suprafaţă ce se întinde de la Marea Baltică la Marea Mediterană şi până la Marea Neagră. În acest fel, Uniunea Europeană şi-a asigurat un rol important ca factor de securitate şi construieşte împreună cu Organizaţia Nord Atlantică o conduită politico-militară şi strategică unică. În cadrul „triunghiului de mări vecine" Marea Neagră reprezintă

ea însăşi un punct strategic deosebit de important asupra căreia atenţia NATO şi a UE trebuie îndreptată.

Preşedintele Traian Băsescu avertiza că: "România îşi propune să tragă un semnal de alarmă asupra faptului că în zona Mării Negre trebuie intervenit cu instrumentele democraţiei, înainte ca aceste conflicte îngheţate să se transforme în războaie regionale. Războaiele regionale creează sociale extreme, insecuritate pentru statele din vecinătatea zonelor de conflict şi provoacă mai ales blocarea dezvoltării şi evoluţiei pozitive a zonei."[7]

Zona Mării Negre este înscrisă într-un sistem geopolitic şi a constituit permanent un obiect de studiu a numeroşi specialişti din punctul de vedere al continuităţii politice, istorice, economice şi culturale. Controlul strâmtorilor Bosfor şi Dardarnele a devenit pentru NATO şi UE, dar şi pentru Federaţia Rusă, un punct de control al comunicaţiilor dintre Marea Neagră şi Marea Mediterană, implicit dintre Marea Neagră şi continentul european. Pontul Euxin a devenit un punct strategic pentru acţiuni de patrulare şi menţinere a păcii, aici instalându-se o forţă pacificatoare intitulată „BlackSeaFor"[8].

Obiectivele şi interesele de securitate ale Uniunii Europene converg tot mai mult spre o Europă unită în care să dispară motivele generatoare de stări conflictuale, mediul de securitate global fiind influenţat pozitiv de procesele de integrare europeană. Riscurile ca un conflict european generalizat să apară s-a redus semnificativ în pofida existenţei unor fenomene şi crize la nivel regional şi subregional, precum în cazul conflictului ruso-georgian din vara anului 2008. Ţările din Europa Centrală şi de Sud-Est se confuntă cu probleme economice şi sociale serioase generatoare de corupţie şi insecuritate, care sporesc posibilitatea exploziei unui conflict, şi mai ales a dezvoltării criminalităţii organizate de orice fel.

Progresele în evoluţia Politicii Externe şi de Securitate Comune a Uniunii Europene, implicarea şi soluţiile alese de organizaţiile europene în gestionarea crizelor politico-militare de pe continentul european demonstrează că Uniunea Europeană îşi doreşte asumarea unui rol substanţial în propria arhitectură de securitate, în special în cea de apărare, şi să ofere modele de securitate, aşezate pe baze raţionale şi echitabile în relaţiile dintre state.

România, aderată la structurile europene odată cu 1 ianuarie 2007, are un rol bine determinat în cadrul arhitecturii de securitate europene, care are în mod evident influenţe directe şi asupra securităţii naţionale a

României. Ţara noastră va trebui, pe viitor, să îşi asume un punct de vedere propriu referitor la securitatea europeană şi să îşi consolideze conceptul de securitate naţională în cadrul viitoarei structuri de securitate a continentului european.

Prin intermediul PESC, România îşi poate face auzită vocea fără a neglija însă relaţia cu Statele Unite şi Marea Britanie. Aceasta trebuie să ţină cont în cadrul demersurilor sale de strategia europeană de securitate şi să încerce a realiza o forţă de securitate mai activă şi mai flexibilă, combinând şi punând în comun cu celelalte ţări resursele sale. Participarea României la misiuni de securitate va cuprinde un spectru mai larg de misiuni, aici fiind incluse operaţiunile de tip „Petersberg", operaţiuni de dezarmare, asistenţă în combaterea terorismului şi reformă sistemului de securitate.

România a primit favorabil iniţiativa europeană de dezvoltare a unei politici europene de securitate şi apărare. În Bosnia Herţegovina, în cadrul misiunii „Altea", ţara noastră a pus la dispoziţie un număr de 400 de militari, trimiţând în acelaşi timp şi cadre în forţa de poliţie condusă de europeni. Interesul României va fi ca participarea sa în proiectul de securitate europeană să nu intre în contradicţie cu misiunile asumate în calitate de membră a NATO. Totuşi, pe termen mediu sau lung, atât pentru România, cât şi pentru ţările Uniunii Europene, orientarea spre o forţă europeană de securitate se va dovedi o variantă viabilă la NATO, statele europene nemaiputându-şi asuma angajamentele Organizaţiei Nord Atlantice care coincid deseori cu cele ale Statelor Unite ale Americii. Dorinţa Europei de a se emancipa de sub tutela americană a prins contur în ultimii ani, astfel, Uniunea Europeană va fi forţată să îşi creeze propria structură de securitate în care locul României va fi unul bine precizat.

În actualul context însă rămâne clar că misiunile României în cadrul structurilor europene trebuie să coincidă cu cele ale NATO. Chiar şi aşa, pe viitor probleme precum conflictele regionale din Balcanii de Vest şi zona Mării Negre, combaterea ciminalităţii transfrontaliere sau Politica Europeană de Securitate şi Apărare, precum şi vecinătatea Uniunii Europene rămân teme importante pe agenda României şi amplifică rolul şi poziţia ţării noastre în noul context dat de extinderea Uniunii Europene.

O altă temă prioritară pe agenda europeană este cea legată de securitatea energetică e Europei, problematică relaţionată invariabil cu securitatea Mării Negre, cu vecinătatea cu CSI

şi cu tranzitul de gaze pe teritoriul României. Găsirea unei alternative energetice la resursele Federaţiei Ruse constituie un punct important legat de poziţia României în noul context european, dar care deocamdată, în lipsa unei alternative viabile, îşi aşteaptă rezolvarea.

Concluzionând, putem afirma că poziţia României în noul context al Uniunii Europene este unul bine determinat, cu valenţe deosebit de importante care au prioritate atât pe agenda europeană, cât şi pe cea a României.

Note:

1. Cele 10 ţări care au aderat la UE în 2004 au fost: Polonia, Lituania, Letonia, Estonia, Cehia, Slovacia, Slovenia, Ungaria, Malta Cipru.
2. Dan Dungaciu, *Moldova ante portas*, Ed. Tritonic, Bucureşti, 2006, p. 185.
3. www.moldovasuverana.md/Javier-Solana-în vizită-la Chişinău, accesat la 19.01.2009.
4. Stan Petrescu, *Mediul de securitate global şi euroatlantic*, Ed. Militara, Bucureşti, 2005, p. 274.
5. *Ibidem*, p. 277.
6. Eugen Bădălan; Teodor Frunzeti, *Forţe şi tendinţe în mediul de securitate european*, Ed. A.F.T., Sibiu, 2005, p.225.
7. www.evz.ro/pericol-de-razboaie-regionale-la-Marea-Neagra, accesat la 8.01.2009.
8. Eugen Bădălan; Teodor Frunzeti, *op.cit*, p. 338.

General Bibliography

Bădălan, Eugen; Frunzeti, Teodor, *Forţe şi tendinţe în mediul de securitate european/Forces and tendences in the european security enviroment*, Editura Acdemiei Forţelor Terestre, Sibiu, 2005.

Bidu, Ioan; Troncotă, Cristian, *Coordonate de securitate/ Security coordinates*, Editura A.N.I., Bucureşti, 2005.

Brzezinski, Zbigniew, *Europa Centrală şi de Est în ciclonul tranziţiei/Soviet Bloc. Unity of conflict*, Editura Diogene, Bucureşti, 1995.

Dungaciu,Dan, *Moldova ante porta/Moldavia ante portas*, Ed. Tritonic, Bucureşti, 2006.

Nicolaescu, Gheorghe, *Gestionarea crizelor politico-militare/The management of political and military crisis*, Ed. Top Form, Bucureşti, 2003.

Onişor, Constantin; Frunzăverde, Sorin, *Arta strategică a securităţii şi integrării europene/Strategical art of security and European integration*, Editura A'92, Bucureşti, 2003.

Petrescu, Stan, *Mediul de securitate global şi euroatlantic/ Global and euroatlantic security environment*, Editura Militară, Bucureşti, 2005.

On-line Sources

www.cadranpolitic.ro
www.evz.ro
www.moldovasuverană.md
www.osce.com
www.ziua.ro

Documents and strategies

Strategia securităţii naţionale a României/Romania's national security strategy, Bucureşti, 2006.